

**HRVATSKA
MREŽA
PROTIV
SIROMAŠTVA**

**CROATIAN
ANTIPOVERTY
NETWORK**

HMPS.hr

**Teslina 13
10 000 Zagreb
Hrvatska/Croatia**

info@hmps.hr

SOCIJALNA SLIKA RH 2023.

Rujan 2023.

Prijedlog/Konceptualni okvir

SADRŽAJ

- **Uvod**
- **Cilj i sažetak Socijalne slike**
- **Osnovni pokazatelji siromaštva u Hrvatskoj i perspektiva osoba s iskustvom siromaštva**
- **Model minimalnog dohotka u Hrvatskoj**
- **Druge mjere (strategije) i reforme usmjerene smanjenju siromaštva**
- **Diskriminacija osoba s iskustvom siromaštva**

Uvod

Hrvatska mreža protiv siromaštva (HMPS), kao organizacija civilnog društva, osnovana je u ožujku 2014. godine, a u lipnju 2014. postala je članica Europske mreže protiv siromaštva/*European Anti Poverty Network (EAPN)*. Osnivači Hrvatske mreže protiv siromaštva bile su organizacije poput Udruge za inicijative u socijalnoj politici, Crvenog križa Grada Zagreba, Hrvatske mreže za beskućnike i udruge Pragma, a kasnije su joj se pridružili i Caritas Zagrebačke nadbiskupije, Caritas Dubrovačke biskupije, Nezavisni hrvatski sindikati te druge udruge i pojedinci.

Cilj djelovanja HMPS je podizanje javne svijesti o potrebi smanjenja i konačnog ukidanja siromaštva u Hrvatskoj i Europi, osnaživanje organizacija civilnog društva u realizaciji socijalnih prava te zajedničko sudjelovanje u kreiranju javnih politika na lokalnoj, nacionalnoj i EU razini. HMPS se zalaže za jačanje socijalnog dijaloga s dionicima u državnom i civilnom sektoru, a posebnu pozornost usmjerava jačanju participativne uloge osoba s iskustvom siromaštva u svim područjima društvenog života.

Cilj i sažetak Socijalne slike

Socijalna slika za 2023. godinu, koju izrađuje HMPS, ima za cilj podići javnu svijest o prioritetima koji obilježavaju siromaštvo u Hrvatskoj prije svega kroz perspektivu osoba s iskustvom siromaštva u Hrvatskoj te dati uvid u neke probleme s kojima se u Hrvatskoj suočavaju osobe s iskustvom siromaštva.

Ove godine je značajan utjecaj na kvalitetu života građana imao rast inflacije (rast cijena dobara i usluga), kao i već kronični problemi vezani uz priuštivost stanovanja. Uz posljedice pandemije i potresa u 2020. godini (Zagreb i Petrinja) i dalje su značajni problemi povezani s cijenom hrane, zdravstvenih usluga, usluga u obrazovanju te prijevoza i smještaja. Utjecaj na rast cijena imalo je i pridruživanje Hrvatske *schengenskom* prostoru i eurozoni 1. siječnja 2023., prihvativši *euro* kao službenu valutu. Usprkos pokušajima Vlade usmjerenima sprječavanju rastu cijena zbog konverzije bivše valute *kune* u *euro*, svjedočimo porastu cijena u uslugama i proizvodima, što trgovci i pružatelji usluga najčešće opravdavaju porastom inflacije. Kombinacijom svih navedenih čimbenika, troškovi života su znatno veći nego prošle godine. U sustavu socijalne skrbi, unatoč višekratnim reformskim naporima, inicijativama i prijedlozima koji su bili upućeni, kako unutar samog sustava, tako i s razine Europske unije, strukturne reforme već niz godina nisu provedene što dovodi do kontinuiranog generiranja

novih socijalnih rizika. Sustav socijalne skrbi karakterizira neprimjeren, nefunkcionalan model financijskih transfera/naknada koji za posljedicu ima nedovoljno zadovoljene potrebe većine ranjivih skupina građana. Model financijskih transfera (naknada) i dalje nisu povezani s određenim cenzusom, linijom siromaštva ili košaricom potreba, prosječnom plaćom, minimalnom plaćom, medijalnom plaćom i sl. nego su određeni odlukom Vlade RH.

“Siromaštvo se treba mjeriti zbog brojnih i različitih razloga. Prvo, mjerenje siromaštva omogućuje predviđanja u odnosu na veličinu/značaj problema, te podiže vidljivost pojave čime stavlja siromašne osobe u politički fokus. Drugo, mjerenje siromaštva je potrebno kako bi se identificirala siromašna populacija i njena koncentracija u određenim područjima, nakon čega je moguće odrediti odgovarajuće politike i intervencije” (UN priručnik).

Osnovni pokazatelji siromaštva u Hrvatskoj i perspektiva osoba s iskustvom siromaštva

Na razini Republike Hrvatske nema značajnije promjene u stopi rizika od siromaštva (AROP) te je u 2022. godini (18 %) gotovo jednaka stopi iz 2020. (18,3 %) (u 2021. g. je bila nešto viša – 19,2 %), dok se udio osoba u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti (AROPE) smanjuje te je u 2022.g. iznosila 19,9 % naprama 20,9 % u 2021.g i 23,2 % u 2020. godini.

Stopa AROP-a za žene bila je 4 postotna boda viša od stope AROP-a za muškarce u 2022. godini (20 % naspram 16 %). Što se tiče državljanstva, stopa AROP-a je bila vrlo visoka za državljane zemalja izvan EU-27, ali se donekle smanjila s 33 % u 2020. na 29,7 % u 2022. godini. Stopa osoba u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti (AROPE) u 2022. godini iznosila je 19,9 %, što je bilo ispod prosjeka EU-27 u 2021. godini (21,7 %). AROPE za žene je u Hrvatskoj bila otprilike 4 postotna boda viša nego kod muškaraca u 2022. godini. Što se tiče državljanstva, AROPE je bila najviša među državljanima zemalja izvan EU27 (34,4 % u 2022. godini), ali se taj udio smanjio u usporedbi s udjelom u 2019. i 2020. godini kada je iznosio 39 %. Stopa teške materijalne i socijalne deprivacije u 2022. bila je niža u Hrvatskoj (4,0%) nego u EU27 u 2021. godini (6,3%). Nema značajnih razlika u stopama materijalne i socijalne deprivacije između muškaraca i žena.

Prema tipu kućanstva, stopa rizika od siromaštva značajno se razlikuje te su na razini RH ovom riziku najizloženija jednočlana kućanstva u kojima su osobe u dobi od 65 i više godina (u 2021.

godini 55,3 %, u 2022. godini 56,5 %) te ostala jednočlana kućanstva (u 2021. godini 47,4 %, u 2022. godini 47,8 %). Riziku od siromaštva značajno su izložena i kućanstva u kojima živi jedan roditelj s jednim ili više uzdržavane djece (u 2021. godini 37,5 %, u 2022. godini 24,9 %) ali i kućanstva s dvije odrasle osobe s troje ili više djece (u 2021. godini 22,8%, u 2022. godini 23,3 %). Obitelji u kojima žive dvije odrasle osobe s dvoje djece imaju jednu od najnižih stopa siromaštva - kada je u pitanju tip kućanstva - koja je u 2021. godini iznosila 10,1 %, a u 2022. godini 10,8 %.

Prema Državnom zavodu za statistiku (DZS), stopa inflacije u 2022. bila je 13,1 %, pri čemu je najveći godišnji porast cijena bio u kategorijama troškova vezanima uz elementarne životne potrebe, tj. u kategorijama hrana i bezalkoholna pića (19 %) te stanovanje, voda, električna energija, plin i ostala goriva (16 %).

Osobe s iskustvom siromaštva problem vide kao dugogodišnji s tendencijom pogoršanja – na trenutnu situaciju gledaju kao na logičan, ali tužan nastavak života kakvog znaju. Sljedeće izjave svjedoče o težini situacija određenih obitelji s djecom:

„Situacija je sve gora i gora po pitanju i hrane i energenata i stanovanja. Čini mi se da je za energiju nekako najviše toga napravljeno. Ali, mora se veći naglasak staviti na stanovanje. Govorimo o životima naše djece, ona ne trebaju i ne smiju odrastati u ovakvim uvjetima.

Cijene najmova su kriminalne. Ne znam kako vi, ali ja, iako radim, iako zarađujem (ne zarađujem previše, ali nije ni minimalac), s dvoje djece ne mogu nigdje. Ako želim da odrastaju u okolini koja je za njih poticajna, onakva kakva bi trebala biti – da barem njih dvije dijele sobu – ja bih trebala imati plaću, da uz to pristojno ili bolje rečeno normalno živimo, barem 1100 EUR. Sad smo u stanu kojeg smo jedva našle, jednosoban stan, njih dvije u sobi, ja na kauču, 35 kvadrata – 600 eura. Svako malo gledam te stanove i što se nudi, ali ljudi iznajmljuju svašta, prazne stanove, stanove s namještajem iz sredine 20. st., ne primaju djecu...A to niti ne govorimo o nekim lokacijama u centru. I odbila ja ili ne, uvijek će se naći netko tko će to uzeti makar onda živio samo na kruhu i vodi i tako onda doprinijeti ovom nakaradnom sustavu u kojem nitko ne može reći „stop“ takvim pomahnitalim cijenama najma...

...Hrana, osnovne namirnice - cijene su letjele u nebo. To je graničilo s ludošću. Ma i nije graničilo, bilo je ludo. Tucet jaja 20 HRK (2,6 EUR), suncokretovo ulje 30 HRK (4 EUR). Neki dan kruh, gledam: 2 EUR, pa kako ih nije sramota? Bilo je vrijeme da se država uključi i reče „Dosta je.“. Ne mogu privatnici i „velike ribe“ baš sve što zažele. Razumijem ja da i oni imaju sve veće troškove i da oni isto osjećaju posljedice, ali zato su oni zadnjih 20 godina brali plodove, i to kakve. Ne mogu na nama, onim najjadnijim, okretati lovu. Nadam se da će ova mjera [ograničavanje cijena dijela proizvoda od strane Vlade] zaživjeti i obuhvatiti i neke druge proizvode.

Više ne jedem meso i ribu, ne iz moralnih razloga, već zato što je to luksuz. Ponekad uzmem četiri jabuke i podijelim ih djeci. Ponekad kupim tikvice i blitvu. Mlijeko je također skupo, ponekad ga kupim pa razrijedim vodom.

Srce mi se slama što moje dijete ne može ići na školske izlete koliko i druga djeca... što ne može ići u glazbenu školu i razvijati vještine. Često se pitam hoće li me kriviti što joj ne mogu to priuštiti,... što nije ispunila sve svoje potencijale. Ali kako mogu? Veliki je dan kad se ne borim napraviti joj užinu za taj dan.

Ja s iznadprosječnom plaćom živim debelo ispod granice siromaštva. Svi gledaju prihode, nitko ne gleda troškove. Pa na najam stana ode mi 60% plaće.

Stanovi koji se daju imigrantima, Ukrajincima, oni su zaštićeni kao Lički medvjedi, a ja koji sam domorodac, živim u stanu od 36 kvadrata sa troje djece. Prvotno nas je 7 živjelo u tih 36 kvadrata, supruga i ja smo otišli kod socijalne radnice jer nemamo uvjete za odgojiti i obrazovati našu djecu. Dobili smo odgovor da ne mogu ništa. Svi oko mene dobivaju stanove, ja ništa. 20 godina šaljem molbe za stan. 71 godinu imam, ja sam još uvijek u podrumu. A drugi govore „dobio sam stan“ – pa kako? Drago mi je zbog njih, ali kad ću ja doći na red?“

Navedene izjave potkrepljuje niz istraživanja o siromaštvu djece provedenih u Hrvatskoj. Djeca predškolske dobi koja žive u siromaštvu (roditelji su korisnici socijalne pomoći u sustavu socijalne skrbi), u usporedbi s djecom koja ne žive u uvjetima siromaštva (roditelji su zaposleni i nisu u riziku od siromaštva) nemaju jednak pristup dobrima i uslugama, kao ni osnovnim životnim potrebama, nužnima za razvoj i zaštitu dobrobiti, uključujući adekvatnu prehranu, nabavku odjeće i obuće, igračaka, sudjelovanje u aktivnostima za djecu i obitelj, dostupnost

usluga namijenjenih djeci (Dragičević, Družić Ljubotina, 2022; Šućur i sur., 2015). Kućanstva predškolske djece koja žive u siromaštvu, imaju pored više stope dohodovnog siromaštva i višu razinu stambene i materijalne deprivacije koja dolazi do izražaja ponajprije u svakodnevnom životu: 41,5 % djece koja žive u siromaštvu dolazi iz kućanstava koja si ne mogu priuštiti meso, ribu ili vegetarijanski nadomjestak svaki drugi dan, gotovo 95 % živi u kućanstvima koja si ne mogu priuštiti tjedan dana godišnjeg odmora izvan kuće, više od 50% živi u kućanstvima koja kasne s plaćanjem najamnina, režija ili kreditnih rata, dok 82,5 % živi u kućanstvima koja nisu u mogućnosti podmiriti iznenadne financijske izdatke (Šućur i sur., 2015). Istraživanje s djecom srednjoškolske dobi koja žive u uvjetima siromaštva, provedeno 2015. godine, pokazuje slične rezultate: srednjoškolci koji žive u siromašnim kućanstvima, nemaju zadovoljene osnovne životne potrebe i uvjete života, polazeći od dovoljne i kvalitetne prehrane, sigurne infrastrukture, nabavke lijekova do pristupa obrazovanju, školskim aktivnostima, ali i drugim uslugama u zajednici, kulturnim, sportskim, rekreativnim itd. Isključenost iz života zajednice nosi rizik socijalne izolacije mladih, a sve navedeno utječe na njihovo fizičko i mentalno zdravlje (Kletečki Radović, Vejmelka, Družić Ljubotina, 2017).

Istraživanje iz 2016. kojim se ispitalo kako se roditelji u Hrvatskoj snalaze i s čime se suočavaju u situaciji siromaštva, pokazalo je da roditelji koriste različite strategije, poput rada „na crno“, neredovitog plaćanja režija, zaduživanja (u svom socijalnom krugu), prodaje imovine, vlastite proizvodnje hrane, davanja prednosti potrebama djece u odnosu na vlastite potrebe (npr. po pitanju hrane), davanja prednosti nužnim i neodgodivim potrebama djece naprama manje nužnim (nabavka hrane naprama nabavci računala), davanja prednosti potrebama jednog u odnosu na drugo dijete (npr. ulaganje u više obrazovanje samo kod jednog djeteta) itd. Roditelji iskazuju kako djeci ne mogu priuštiti sve što im je potrebno (materijalna dobra i sadržaje, poput bicikla, mobitela, rođendanskih proslava, džeparca i sl.) kako bi odrastala u sličnim uvjetima kao i njihovi vršnjaci što ugrožava socijalizaciju djece te ih izlaže potencijalnom vršnjačkom zadirivanju/nasilju odnosno stigmatizaciji. Posebno ističu strah da djeci neće moći osigurati željenu razinu obrazovanja koja bi im omogućila izlazak iz kruga siromaštva (Rubil, Stubbs, Zrinščak, 2018).

Pored ovih podataka o siromaštvu djece, dodajmo podatak da je u Hrvatskoj ukupan broj djece i mladih na smještaju i organiziranom stanovanju u domovima za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi i centrima za pružanje usluga u zajednici na dan 31. prosinca 2022. godine bio 882, (9 više nego u 2021.). Od ukupnog broja djece i mladih 818 je djece i 64 mlade osobe.

Unatoč nastojanjima da se pronađu zamjenski prostori kako bi se povećao broj djece u organiziranom stanovanju, isto nije polučilo željene rezultate. (Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu 2022., Zagreb, 2023). Ukupno, preko 6,000 djece i mladih te odraslih osoba s invaliditetom živi u institucijama.

Što se tiče drugih ugroženih skupina, donosimo sljedeće dostupne podatke i procjene:

Tijekom 2021. godine povećan je broj osoba lišenih slobode koji su boravili u kaznenim tijelima tijekom godine za 3,4% (N=419) u odnosu na 2020. godinu. Ovo je rezultat većeg broja novoprimljenih osoba lišenih slobode (8495) u odnosu na 2020. godinu kada je bilo 8089 novo zaprimljenih osoba lišenih slobode (izvor: Vlada RH, izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora, odgojnih zavoda i centara za 2021. godinu, Zagreb, 2022.)

Ne postoji sustavna evidencija beskućnika. Tako, prema podacima bivših centara za socijalnu skrb, koje je pučkoj pravobraniteljici dostavilo Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, u 2022. zabilježeno je ukupno 380 beskućnika (radi se o osobama koje su se same tako izjasnili). S druge strane, prema podacima Hrvatske mreže za beskućnike, članice HMPS-a, u Hrvatskoj ima oko 2000 beskućnika, tek se ih 420 nalazi u prihvatilištima dok ostali borave na javnim i napuštenim mjestima.

Prema podacima udruge *Are You Syrious*, Hrvatska je 2022. zabilježila skoro 13.000 zahtjeva za međunarodnom zaštitom, a u samo tri mjeseca 2023. gotovo 8.000 s tim da brojke i dalje rastu.

Model minimalnog dohotka u Hrvatskoj

Glavni problem je adekvatnost iznosa minimalnog dohotka (MD) u Hrvatskoj. Neto minimalni dohodak korisnika u 2020. godini iznosio je samo 41,4% praga (linije) siromaštva za samačka kućanstva (u usporedbi s 59,4% u EU-27). Osim toga, adekvatnost MD-a za samačka kućanstva u Hrvatskoj smanjila se u 2020. godini u usporedbi s 2018. godinom kada je iznosila 47,1%. Bila je to najniža stopa među svim državama članicama EU-27. Unatoč tome, podaci o broju korisnika zajamčene minimalne naknade (ZMN) pokazuju značajan pad u razdoblju od 2018. do 2021. godine (s 72.759 u 2018. godini na 50.151 u 2021. godini) (v. Tablicu 1). Drugim riječima, udio građana Hrvatske koji primaju ZMN smanjen je s 1,87 % u 2018. na 1,29 % u 2021. godini. Taj pad može biti uglavnom povezan s niskom osnovicom za izračun ZMN-a i

smanjenjem stope nezaposlenosti od 2015. godine (unatoč tome, više od 45 % korisnika ZMN-a su radno sposobni). S druge strane, procjene Eurostata o stopi ekstremnog siromaštva (postavljenoj na 40 % medijalnog ekvivalentnog raspoloživog dohotka) za Hrvatsku bile su 7,3% u 2020. godini, 7,2% u 2019. godini i 8,3% u 2018. godini, što znači da postoji značajna razlika između procijenjenog broja izuzetno siromašnih osoba koji (u postocima) posljednjih godina oscilira između 7-8 % stanovništva i korisnika ZMN-a koji, zbog strogih kriterija, pokriva samo 1,3 % stanovništva u 2021. godini.

Tablica1: Korisnici modela minimalnog dohotka (zajamčena minimalna naknada - ZMN) 2018. - 2021.

	2018	2019	2020	2021
Broj osoba koje primaju ZMN	72,759	62,301	57,335	50,151
Korisnici ZMN-a kao % svih stanovnika Hrvatske ¹	1,87%	1,60%	1,47%	1,29%
Broj kućanstava koja primaju ZMN ²	39,628	35,103	34,004	30,701
Kućanstva koja primaju ZMN kao % svih kućanstava u Hrvatskoj	2,76%	2,45%	2,37%	2,14%

Izvor: *Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike* (<https://mrosp.gov.hr/strategije-planovi-programi-izvjesca-statistika/4165>)

Glavni model Minimalnog dohotka (MD) u Hrvatskoj je program Zajamčene minimalne naknade (ZMN), koji je reguliran Zakonom o socijalnoj skrbi iz 2022. godine (NN 18/2022), koji je stupio na snagu 17. veljače 2022. godine. Model se provodi na nacionalnoj razini i pod nadležnošću je Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike. ZMN je u potpunosti financiran iz centralnog državnog proračuna, utemeljen je na pravima, otvoren za sve stanovnike Republike Hrvatske. Također se može isplatiti osobama s privremenim boravištem, izbjeglicama i osobama pod supsidijarnom zaštitom ili tražiteljima azila. Pred kraj

¹ Prema prvim rezultatima Popisa stanovništva 2021. godine, ukupno stanovništvo Hrvatske iznosilo je 3.888.529 (<https://popis2021.hr/>).

² Prema prvim rezultatima Popisa stanovništva 2021. godine, ukupan broj kućanstava u Hrvatskoj iznosio je 1.434.785 (<https://popis2021.hr/>).

2021. godine, ZMN je primalo 50.151 osoba³. To znači da je samo 1,3 % stanovnika primilo ZMN do kraja 2021. godine. Samo malo više od 10 % građana Hrvatske čiji je dohodak ispod praga rizika od siromaštva (postavljenog na 60 % nacionalnog medijana raspoloživog dohotka) ima pravo na ZMN⁴.

Naknada se dodjeljuje na temelju prihoda i imovine. ZMN mogu zahtijevati kako radno sposobne osobe tako i osobe koje nisu sposobne za rad te osobe starije od 65 godina. Pravo na naknadu uvjetovano je nemogućnošću osiguravanja vlastitog uzdržavanja kroz vlastiti rad, pravima koja proizlaze iz rada ili osiguranja, prihodom od imovine ili drugih izvora (uključujući naknade), primanjima po drugim propisima, dostupnoj pomoći osoba koje su obvezne uzdržavati korisnika itd. Uzimaju se u obzir individualni ili obiteljski dohodak zarađen u mjesecu u kojem se donosi odluka o priznanju prava, uključujući prihod od rada, imovine ili socijalnih naknada. Niz izvora prihoda se ne uzima u obzir pri procjeni imovinskog stanja. To uključuje, na primjer: naknade za troškove stanovanja, naknade za invaliditet, naknade za njegu, osobne invalidske naknade, dječji doplati i socijalne naknade od regionalnih ili lokalnih vlasti. Što se tiče imovine, osobe ne ostvaruju pravo na ZMN ako posjeduju drugi stan koji se može koristiti za osiguranje sredstava ili ako su prodali nekretninu unutar tri godine od podnošenja zahtjeva kojim bi se mogle pokriti njihove potrebe. Osim toga, ako se nekretnina u vlasništvu može koristiti za stvaranje prihoda, putem najma ili prodaje, bez ugrožavanja osnovnih potreba, tada osobe ili kućanstva nemaju pravo na ZMN. Nije dozvoljeno da podnositelji zahtjeva posjeduju registrirano vozilo vrijedno više od 2.667 eura, osim u slučajevima invaliditeta, starosti ili ograničene pokretljivosti ili u situacijama gdje postoji nedostatak prometnih veza.

Osnovica za obračun iznosi 133 eura od 24. veljače 2022. Prema sadašnjoj ljestvici ekvivalencije, starija osoba koja živi sama ili osoba potpuno nesposobna za rad prima 130 % osnovice; samohrani roditelj koji je radno sposoban prima 120 % osnovice (ako nije radno sposoban: 135 %); odrasli članovi kućanstva koji su radno sposobni primaju 70 % osnovice (95 % ako nisu radno sposobni); djeca do 18 godina primaju 70 % osnovice; djeca samohranih roditelja primaju 90 % osnovice. ZMN je ograničen na maksimalan iznos od 150 % bruto minimalne plaće (u 2023. godini iznosi 1.050 eura). Razina osnovice i izračuni osnovice arbitrarno se postavljaju odlukom Vlade. Oni nisu u povezani s bilo kojom linijom siromaštva, bilo apsolutnom, temeljenoj na minimalnim potrebama, referentnim proračunima,

---

³ <https://mrosp.gov.hr/strategije-planovi-programi-izvjesca-statistika/4165>

⁴ Bežovan, G., Šućur, Z. and Babić, Z. (2021). ESPN Thematic Report on Access to social protection for young people – Croatia, European Social Policy Network (ESPN), Brussels: European Commission.

košaricama hrane i slično, bilo relativnom, u smislu postotka medijalnog dohotka. Ne postoji automatsko indeksiranje ili usklađivanje naknade tijekom vremena.

Za one koji su sposobni za rad, pravo na ZMN uvjetovano je dostupnošću i aktivnim traženjem zaposlenja. U praksi to znači da primatelji moraju biti registrirani i ostati registrirani kod Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ) i moraju prihvatiti svaku ponudu posla, bez obzira na kvalifikacije ili iskustvo, uključujući privremene ili sezonske poslove. Oni koji su sposobni za rad dužni su sudjelovati u Aktivnim programima tržišta rada i moraju sudjelovati, kada su pozvani, u programima javnih radova koje organiziraju lokalne vlasti u trajanju između 60 i 90 sati mjesečno. Ponovno, nepoštivanje ovih uvjeta rezultira suspenzijom naknade.

Ne postoji poseban aranžman za prijelaz s naknada povezanih s nezaposlenošću na ZMN. Naknade za nezaposlenost uključene su u prihode koji se uzimaju u obzir pri ocjenjivanju zahtjeva za ZMN, kao i prihodi dobiveni iz Aktivnih programa tržišta rada. Međutim, postoji odredba o postupnom povlačenju naknada pri povratku na posao. Oni koji pronađu posao dok primaju naknadu mogu i dalje primiti ZMN tijekom prva tri mjeseca zapošljavanja u iznosu umanjenom za 50 %.

Postoje izvanredne isplate pomoći ili jednokratne naknade koje se mogu isplatiti tražiteljima ZMN-a ili ne-tražiteljima kako bi se pokrile izvanredne situacije. U iznimnim okolnostima, maksimalni pojedinačni iznos može biti 1.300 eura godišnje.

Niz istraživačkih studija provedenih u Hrvatskoj o sustavu socijalne pomoći i sustavu zajamčene minimalne naknade zaključilo je da je ZMN sustav u Hrvatskoj dobro usmjeren prema siromašnima (Babić, 2008; Svjetska banka, 2014; Nga Thi Viet Nguyen i Rubil 2021). Još jedan pozitivan aspekt ZMN sustava odnosi se na relativno dobru organizaciju putem Centara za socijalnu skrb s prilično dugom tradicijom i educiranim osobljem (uglavnom socijalnim radnicima) te tehničkom opremom (dobar sustav baze podataka, softver i povezanost s drugim javnim bazama podataka). S druge strane, iako je ZMN relativno dobro usmjeren prema najsiromašnijima, njegova adekvatnost je problematična zbog niske razine naknade te, u konačnici, ima ograničen učinak na smanjenje siromaštva. Također, pokrivenost siromašnih ZMN-om je relativno niska, sukladno istraživanjima (Nga Thi Viet Nguyen i Rubil 2021:35): "U 2018. godini obuhvatila je otprilike 80.000 korisnika, odnosno tek 20 posto stanovništva u prvom decilu distribucije prihoda. Jedna od mogućnosti za proširenje pokrivenosti i iznosa naknade je povećanje osnovice zajamčenog minimalnog dohotka koja je stagnirala na 800 HRK/mjesečno/na osobu od dana od kada je ZMN uveden... Osim toga, određeni kriteriji za

ostvarivanje prava na ZMN, poput ispitivanja imetka, mogli bi se ublažiti kako bi se potencijalno više osoba uključilo u program".

Što se tiče stroge provjere imovine, kriterij posjedovanja automobila kao razloga za isključenje iz prava na ZMN izmijenila se u novome zakonu u smjeru postavljanja vrijednosti automobila kao kriterija u postupku provjere imovine. Trenutno je najproblematičniji uvjet ostvarivanja prava na ZMN zabilježba tražbine države na jedinu nekretninu u kojoj osobe žive što je izazvalo velike rasprave i odustajanje dijela korisnika od ZMN-a, što je u suprotnosti s predviđanjima iz Nacionalnog plana oporavka i otpornosti, prema kojima su izmjene ZSS-a trebale rezultirati većim brojem korisnika i boljim obuhvatom. Zadnjim izmjenama Zakona o socijalnoj skrbi (NN 71/2023) ukinute su odredbe o zabilježbi tražbina države na jedinu nekretninu. Posjedovanje druge nekretnine (kuće, stana, zemljišta itd.) kao kriterij isključenja također može biti problematično u nekim situacijama. Naime, postoje područja u Hrvatskoj (kao što je Slavonija) gdje nekretnine imaju vrlo nisku vrijednost i vrlo ih je teško prodati. Dakle, moguće je da, na primjer, siromašna obitelj-korisnik ZMN-a koja živi u Zagrebu u vlastitom stanu naslijedi (gotovo bezvrijednu) nekretninu u Slavoniji od svojih preminulih roditelja (koju teško mogu prodati) te izgubi pravo na ZMN, što bi može biti problematično.

Aktivacija nezaposlenih korisnika ZMN-a koji su sposobni za rad vrlo je važan korak u njihovom potpunom reintegriranju na tržište rada i u društvo. Međutim, hrvatski sustav administracije ZMN-a i koordinacije s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje u smjeru aktivacije često su vrlo formalni. To znači da se u praksi naglasak stavlja više na sankcije nego na aktivaciju i uključivanje korisnika u Aktivne programe tržišta rada.

Konačno, na temelju opisanog, može se zaključiti da ZMN model u Hrvatskoj nema kapacitet da siromašne podigne iz siromaštva i pomogne im da žive dostojanstvenim životom, već im samo pomaže kroz naknadu koja je jedva dovoljna za preživljavanje. Stoga bi ZMN model trebalo znatno unaprijediti u smislu razine adekvatnosti, stope pokrivenosti i sustava aktivacije u smjeru mentorskih programa i programa prilagođenih nezaposlenim korisnicima ZMN-a kako bi se unaprijedila njihova integracija na tržište rada i socijalna uključenost.

Osobe s iskustvom siromaštva navode kako naknade koje dobivaju nisu dovoljne za dostojanstven život i za adekvatan odgovor na potrebe svoje većinom maloljetne djece. Iznos naknade nije u skladu sa stvarnim zahtjevima i izazovima koje sa sobom nosi odgoj i briga o djeci koji često podrazumijeva nenadane troškove.

Navodimo primjer majke čija djeca imaju problem sa zdravljem koja ističe neusuglašenost mjera pomoći koje dobiva sa zdravstvenim sustavom zbog čega često mora odvajati novac koji bi trebao biti namijenjen temeljnim životnim potrebama poput hrane, kako bi participirala u troškovima nužne zdravstvene skrbi o svojoj djeci:

„Naknade nisu dovoljne za djecu. Imam 4 djece od čega troje maloljetnih astmatičara. Njima dječja doza nije dovoljna pa im se pripisuju lijekovi za odrasle – a odrasli moraju nadoplatiti lijekove. Na mjesečnoj bazi to je nekih 70 eura za redovnu terapiju koju moraju primati. Imam 2 kćeri za koje moram izdvajati za osnovne higijenske potrepštine. Uz to imaju alergiju na konzervanse i aditive. To sve što daju je jedan mali flaster. I onda ne daj Bože da budu neke nenadane situacije, koje su opet uobičajene – da se dijete npr. opeče. Mislim, kad ti ostaviš u ljekarni 50 eura, a nisi trepnuo – to si iz tog nekog skromnog budžeta morao maknuti i bez nečeg drugog ostati.“

Druga osoba govori o tome kako sustav socijalne pomoći ne pomaže izlasku iz siromaštva (npr. kroz radnu aktivaciju):

„To je kao crna rupa, kad uđeš, nema izlaza. Ovaj sustav je uteg koji mene drži za nogu da se ja dignem i ne pomaže nimalo. Sustav koji ne potiče na rad – u ovoj državi rad se ne vrednuje u ovoj državi. Ili vas gura u margine ili vas ostavljaju u margini i namjerno rade socijalne slučajeve.“

Osobe s iskustvom siromaštva u ostvarivanju prava na ZMN, iskazuju bojazan i ustručavanje zbog predviđenog traženja povrata sredstava za ostvarenu naknadu/zabilježbe na jedinu nekretninu od strane države:

„... ljudi nisu potpisali za zajamčenu minimalnu naknadu pa sad kopaju po smeću jer se ne usude izgubiti to malo što imaju, taj nekakav krov nad glavom, sjećanja na vremena kada nisu bili u ovoj situaciji, uspomene...“

Ljude je strah gubitka svoje nekretnine kao ponekad i jedinog podsjetnika na svoju prošlost i život kakav je bio prije. Za zajamčenu minimalnu naknadu ljudi se i boje

potpisati i veliki strah vlada. Sve se svelo na pozajmicu – ukoliko imate nekretninu, dozvoljavate da vam se država naplaćuje jednog dana na tu vašu nekretninu.“

Druge mjere (strategije) i reforme usmjerene smanjenju siromaštva

U Hrvatskoj su prisutne zakonske izmjene u području socijalne skrbi koje su trebale poboljšati položaj ranjivih skupina (Narodne novine 119/22 i 71/23) i donošenje strateških dokumenata u području socijalne skrbi, a osobito u području suzbijanja dječje siromaštva zbog kojeg je donesen Nacionalni akcijski plan za provedbu preporuke vijeća EU o uspostavi europskog jamstva za djecu (Narodne novine 87/2023).

Povećana su ulaganja (sredstvima Europske unije i državnog proračuna RH) u skrb za starije osobe izgradnjom 18 centara za starije osobe u vrijednosti od 160 milijuna eura. Pozivom je predviđeno pružanje usluge smještaja i pružanje izvaninstitucijskih usluga pomoći u kući, usluga boravka - poludnevnog i cjelodnevnog, skrbi za starije osobe za vrijeme spriječenosti njegovatelja; usluge savjetovanja, psihosocijalnog savjetovanja i psihosocijalne podrške, integrirane usluge socijalne i zdravstvene skrbi na primarnoj razini (prostor i oprema za rad liječnika obiteljske medicine, mobilni timovi).

Ministarstvo poljoprivrede potpisao je ugovor o dodjeli nepovratnih sredstava za infrastrukturno opremanje posrednika u lancu doniranja hrane i banke hrane iz Nacionalnog plana oporavka i otpornosti (NPOO) u iznosu od gotovo 2 milijuna eura. Banka hrane je započela s radom u listopadu 2023. godine. Banku hrane mogu koristiti korisnici zajamčene minimalne naknade i pojedinci koji imaju prihode manje od 300 eura mjesečno ili manje od 250 eura po osobi unutar jednog kućanstva. Ukupna vrijednost reformske mjere “Unaprjeđenje sustava doniranja hrane u RH”, iznosi 4,2 milijuna eura, a ugovori su sklopljeni s 51 korisnikom (devet korisnika potpora za banke hrane i 42 posrednika u lancu doniranja hrane), sve u cilju povećanja količina donirane hrane, smanjenja otpada od hrane te povećanja prehrambene sigurnosti siromašnijih skupina stanovništva. Inicijativu je dala još 2015. godine udruga “Mreža hrane” koja je zagovarala oslobađanje donacija hrane od PDV-a.

Dodatna mjera koja je uvedena početkom 2023. g. koja smanjuje izdatke siromašnim kućanstvima i povećava kvalitetu života osobito najugroženijoj djeci, je osiguranje jednog besplatnog zdravog obroka u školi sve učenike u RH.

Sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi (NN 18/2022), administrativna struktura sustava promijenila se počevši od 2023. Naime, centri za socijalnu skrb (82) i njihovi područni uredi (36) prestali su postojati, a njihove funkcije preuzelo je novo tijelo - Hrvatski zavod za socijalni rad. U okviru nove strukture, ključne institucije socijalne skrbi su središnji ured i regionalni uredi Zavoda za socijalni rad, koji djeluju kao županijske službe i regionalni uredi - centralizirani sustav koji ograničava autonomiju lokalnih institucija odgovornih za pružanje socijalne zaštite i usluga i koji bi mogao usporiti postupke, a što ćemo pratiti kroz pritužbe građana Pučkoj pravobraniteljici.

Potreba za provedbom strukturne reforme unutar sustava socijalne zaštite već je niz godina nužnost, na koju između ostalog upozorava i Europska komisija (EK). EK je kroz Specifične primjedbe u više navrata upozoravala na potrebu reformskih promjena sustava socijalne skrbi. Na tom tragu, Primjedbe EK su se uvelike poklapale s primjedbama Hrvatske mreže protiv siromaštva kroz godišnje praćenje i očitovanje HMPS na provedbu Europskog Semestra u RH.

Umjesto reforme sustava, svjedočili smo trenutačnim rješenjima kao odgovoru na krizne situacije. U prošlosti je u RH bilo nekoliko pokušaja reformskih aktivnosti (inicijativu su pružale, između ostalih, Europska komisija i Svjetska banka), koje bi međutim ostajale na razini pilot intervencija koje se nisu pratile nakon završetka pilot aktivnosti ili bi se ti pokušaji odnosili samo na neke izdvojene segmente usmjerene ranjivim skupinama, npr. objedinjavanje novčanih naknada.

Postojeći sustav socijalne skrbi bremenit je nedostatkom konzistentnosti u provedbi mjera socijalne politike i nedostatkom povezanosti između institucija osobito u razmjeni/dijeljenju i prikupljanju informacija/podataka te je pružanje usluga neefikasno i nefunkcionalno. Višegodišnji problem, koji je dodatno mogući generator izostanka kvalitativnih promjena, nalazi se u neodgovarajućoj i često nepostojećoj komunikaciji između državnih institucija i civilnog sektora. Organizacije civilnog društva su u Hrvatskoj važni pružatelji socijalnih usluga koji su odigrali ključnu ulogu u pružanju istih tijekom razdoblja pandemije i potresa u 2020. godini, iako su se i same suočavale s višestrukim problemima poput smanjenja financijskih sredstava zbog kašnjenja i otkazivanja financiranja od strane ugovornih tijela (javnog i privatnog sektora), otpuštanja radnika, promjena u načinu pružanja usluga i načinu rada. Organizacije civilnog društva ne samo da su pružale usluge u područjima i za potrebe koje su bile „nepokrivene“ od strane javnih institucija, već su u mnogo situacija bile važni nositelji organizirane skrbi za socijalne grupe u riziku. Usprkos tome, održivost civilnog društva

narušena je u gotovo svim područjima društvenog života zbog toga što ostaje nedovoljno prepoznat i uvažen pružatelj socijalnih usluga.

Aktualna implementacija TSI programa/Instrumenta tehničke pomoći u RH, odnosi se na područje socijalne skrbi i socijalne politike, kojega u okviru EK provodi DG/Glavna uprava za potporu strukturalnim reformama Europske komisije. Situacijska analiza područja socijalne skrbi i socijalne politike trebala bi rezultirati preporukama koje bi bile na tragu kreiranja reformskih aktivnosti. Za očekivati je da će se (između ostalog) upozoriti na potrebu za uspostavljanjem učinkovite komunikacije dionika u području socijalne zaštite, prvenstveno kroz uspostavu redovite komunikacije između državnog i civilnog sektora u kreiranju, provođenju i monitoriranju javnih politika. Sinergijskim djelovanjem javnog i civilnog sektora, razmjenom iskustava, znanja i vještina stvorile bi se osnove za provedbu strukturne reforme u djelatnosti socijalne zaštite i socijalne politike.

Osobe s iskustvom siromaštva navode neke mjere koje bi, prema njihovom mišljenju, mogle doprinijeti poboljšanju trenutne situacije:

- Temeljne promjene sustava: Preporučuju izmjene u postojećim sustavima, počevši od obrazovanja osoblja u sustavu socijalne skrbi te preusmjerenja sustava na prevenciju siromaštva:

„Sustav mijenjati iz temelja. I to ne samo jedan. Govorimo o socijalu, ali počinjemo od obrazovanja. Pa valjda ljudi koji rade na Zavodu trebaju imati barem minimalno ljudskosti i želju za rad s ljudima.

Sustav treba biti ona sigurnost koji će napraviti sve da niti ne uđeš u siromaštvo. Dokle god nam je sustav ovakav, da te tjera u margine društva, ne piše nam se dobro. Pomogni ljudima kada im je teško i kad moraju platiti nenadane životne troškove, a koji već jedva spajaju kraj s krajem. Nekad je dovoljna samo jedna situacija da sve ide nizbrdo i život se okrene naopačke, a oni kao da ne vjeruju da se to može dogoditi i tebi, i meni i njima. Jednokratne naknade mogu puno napraviti prije pada u siromaštvo, a sad kad sam već siromašan – ne znače skoro ništa.“

- Poboljšana Dostupnost Informacija: Predlažu da institucije osiguraju bolji pristup informacijama kroz npr. stvaranje korisničkih web stranica s cjelovitim informacijama,

uključujući vodiče korak po korak, obrasce i zahtjeve za dokumentaciju. Ističu važnost ažuriranja tih resursa i osiguranja transparentnosti:

„Službenici imaju puno posla, baš oko tog objašnjavanja, ja ne mogu shvatiti da nema stranice sa svim informacijama koje će te odvesti na pravo mjesto, na formulare. Kako se ispunjava, koji dokumenti trebaju – uvijek fali taj jedan. Stranice nisu ažurirane, klikate, klikate i slučajno kao “ćorava kokoš” naletite na neki formular. Da me sad pitate di je, ne bih znala. Ja sam to našla, ali kako ponovno doći do toga – apsolutno ne. Sama transparentnost bilo koje takve platforme ili stranice je apsolutno nikakva i opet si prisiljen u današnje digitalno doba fizički ići “na vrata”, po mogućnosti se još i naručiti i doći tamo s popisom pitanja, na koje dobijete polovične odgovore, jer ni oni nemaju vremena, a iskreno ni znanja. Cijela priča je jedna velika siva zona. Kad bi sve bilo na jednom mjestu, bilo bi neizmjerljivo lakše.“

- Bolje raspolaganje imovinom, veća dostupnost stanovanja:

„Toliko praznih posjeda čami prazno. Kada bi nam dali na korištenje pa da možemo sami tamo posaditi nešto i sebi staviti kruh u usta.

Pronaći neke mehanizme i povećati broj socijalnih stanova. Olakšati proces dolaska do njih. Ovo što se sad radi to nije humano. Tužno je da prilikom prijave za isti, gubiš nadu da ćeš ga ikad dobiti.

Država mora staviti zabranu podizanja cijene najma ili barem uvesti nekakve kriterije maksimalne cijene kvadrata u najmu ovisno o nekim kriterijima – stara gradnja/novogradnja, renovirano ili ne, ako da – kada, kvadratura, moderni namještaj ili starinsko uređeno, parking, balkon, terasa... Ne može se garsonijera od 25 kvadrata u koji se ništa nije uložilo desetljećima iznajmljivati za 600 eura.“

Diskriminacija osoba s iskustvom siromaštva

Donosimo isječke iz izvješća o radu Pučke pravobraniteljice za 2022. godinu u kojem je razvidna prisutnost niza diskriminatornih postupaka, kako pravnih osoba, tako i same države prema najugroženijim građanima:

„Pritužbe zbog diskriminacije u području rada i zapošljavanja 2022. godine su u najvećoj mjeri, bile uvjetovane zdravstvenim i imovnim stanjem radnika, dobi te nacionalnim podrijetlom. Sve je veća prisutnost stranih radnika u RH, od kojih se neki izgledom, kulturom i jezikom razlikuju od domaćih radnika, a pojedini poslodavci su i javno isticali da nisu skloni njihovom zapošljavanju. Pogrešno je shvaćanje vlasnika poslovnih subjekata da mogu slobodno birati koga će zapošljavati te pri tome isključiti kandidate zbog njihove boje kože, vjeroispovijedi, nacionalnosti ili neke druge osnove...“.

U Izvješću se donosi objava poslodavca na jednoj društvenoj mreži u kojoj se ističe da poslodavac neće zapošljavati kandidate iz određenih zemalja te se u Izvješću nadodaje kako odbijanje zapošljavanja kandidata određenog nacionalnog podrijetla ili boje kože predstavlja izravnu diskriminaciju pri zapošljavanju, što je potvrdio i Europski sud pravde u predmetu Feryn (C-54/07). Sud je ukazao da ovakva objava predstavlja presumpciju primjene diskriminatorne politike zapošljavanja, neovisno o tome je li se na oglas javila osoba koja posjeduje spomenute neželjene karakteristike. Sporna objava glasi: *„Očito su svi normalni radnici otišli u Irsku, a nama se na oglas javljaju pakistanci, bagladeštanci i četnici iz Niša! Kako dodatno nebi nagrdili naš Samobor s tim crncima (zaista ih je previše i grdo ih je vidjet sa vrećicama punih alkohola, dok idu iz dućana, a domaći stariji ljudi prelaze na drugu stranu ulice)...“.*

Diskriminacija temeljem imovnog stanja u RH zabranjena je Zakonom o suzbijanju diskriminacije, što znači da Hrvatska spada u polovicu zemalja EU koje građanima jamče zaštitu od takve vrste diskriminacije. Pritom je važna svijest o potrebi prijava diskriminatornog ponašanja, međutim upravo je kod ove osnove izražen problem nedovoljnog prijavljivanja. Ured Pučke pravobraniteljice je proveo vlastito istraživanje o prisutnosti i percepciji diskriminacije u 2022. godini, prema kojem čak 60 % građana koji su rekli da su bili diskriminirani, to nije nikome prijavilo. Najčešći razlog neprijavlivanja diskriminacije je stav da se ništa neće promijeniti prijavom, no 21 % ispitanika je istaknulo da nisu reagirali jer je postupak skup, kompliciran i dugotrajan, a dodatnih 20 % jer su smatrali da će im se situacija dodatno pogoršati, što su pretpostavke koje snažnije mogu utjecati upravo na odluke osoba

slabijeg imovnog stanja. Pučka pravobraniteljica je već upozoravala na problem poslodavaca koji uvjetuju zapošljavanje posjedovanjem osobnog vozila ili posjedovanjem računalne opreme radi rada od kuće. Jedan student je prijavio oglas za zapošljavanje koji diskriminira temeljem imovinskog stanja: „*Moram prijaviti oglas za zapošljavanje jer traže od mene kao studenta na studentskom poslu i satnici da imam svoju računalnu opremu koja podržava neke njihove programe na kojima bih trebao raditi!*“

Kada je u pitanju diskriminacija u sustavu socijalne skrbi, odnosno pri ostvarivanju prava, Ured pučke pravobraniteljice je proveo analizu informativnosti mrežnih stranica bivših centara za socijalnu skrb, u kojoj se ispitalo mogu li građani naći informaciju o Zakonu o socijalnoj skrbi i pravima u sustavu socijalne skrbi te jesu li te informacije sveobuhvatne i jasne. Analiza je ustanovila regionalne nejednakosti čak i u pristupu informacijama budući da mrežne stranice centara nisu bile ujednačene i nisu pružale isti opseg i kvalitetu informacija: na većini nije bilo teksta ZSS-a ili je bila dostupna zastarjela verzija, na četvrtini nije bilo informacija o pravima iz socijalne skrbi, na tri četvrtine su se nalazile prava i usluge iz starog ZSS-a, a samo dva centra imala su navedene naknade i usluge po važećem ZSS-u; Prava su uglavnom bila opisana vrlo formalno i komplicirano, najčešće tako da su bile navedene (neznatno pojednostavljene) odredbe ZSS-a; Većina mrežnih stranica nije pružala informacije kako se prava ostvaruju, kako izgleda postupak, koji su rokovi i pravni lijekovi. Ured je proveo provjeru godinu dana od stupanja na snagu novog ZSS te više od mjesec dana od početka rada HZSR-a, kada je utvrdio da su 57 % mrežnih stranica još uvijek bile stranice CZSS-a, 42 % ih više nije bilo u funkciji, a jedna je imala naziv područni ured HZSR, no nije bilo moguće pristupiti sadržaju. Stoga Ured upućuje preporuku da Hrvatski zavod za socijalni rad treba izraditi jedinstvenu stranicu ili ujednačiti i ažurirati mrežne stranice područnih jedinica, tako da sadrže ujednačene informacije o svim naknadama i uslugama, postupcima za njihovo priznavanje, rokovima i pravnim lijekovima, da su pritom napisane jednostavno i lako razumljivo kao i da budu i dostupne i u tiskanom obliku.

Ured je u području ostvarivanja prava iz socijalne skrbi, ispitivao administrativnu opterećenost kod pokretanja postupaka za priznavanje prava analizirajući dokumentaciju koju korisnici trebaju posjedovati kada pokreću postupak za priznavanje naknada. U slučaju ZMN-a većina centara upotrebljavala je identičan ili malo izmijenjen obrazac zahtjeva. Međutim, velike razlike utvrđene su u vrsti i broju dokumenata koji se traže kod predavanja zahtjeva za ZMN. Istovremeno, većina tih dokumenata su potvrde iz evidencija drugih javnopravnih tijela koje se

moгу pribaviti po službenoj dužnosti. Iz navedenog je vidljivo kako je podnošenje zahtjeva za ZMN prilično administrativno opterećujuće za građane.

Osim na administrativne postupke, građani su se obraćali Uredu i zbog dugotrajnosti postupanja kod odobravanja naknada, uključujući i jednokratnu naknadu. S obzirom da je svrha jednokratne naknade podmirenje izvanrednih troškova nastalih zbog trenutanih životnih okolnosti, važno je da ona bude odobrena u skladu sa zakonskim rokom od osam dana, što često nije bio slučaj.

Iz Ureda ističu zabrinjavajući pad korisnika ZMN-a, no iz MRMSOSP pad objašnjavaju zapošljavanjem i ekonomskim migracijama, što se ne podudara s podacima HZZ-a koji govore o svega 950 korisnika ZMN-a objavljenih iz evidencije zbog zapošljavanja, a MRMSOSP navodi kako je među korisnicima ZMN-a manje od pola radno sposobnih osoba, dok većinu čine djeca, kućanice, radno nesposobne osobe, umirovljenici i dr.

Iz ovih podataka Ureda, čini se kao da ministarstvo nadležno za socijalnu skrb najviše štiti sebe i usmjereno je sprječavanju varanja sustava, dok ne traži pravi interes, ljudska prava i dostojanstvo ugroženih osoba.

Prva nacionalna studija o pristupačnosti socijalnim uslugama objavljena 2022. pokazuje kako se za neke skupine, primjerice mlade u riziku, obitelji u riziku, osobe s invaliditetom te nacionalne manjine i izbjeglice, na razini RH, niti jedna od istraživanjem definiranih socijalnih usluga ne može smatrati dostupnom.

Beskućnici se i susreću s poteškoćama u ostvarivanju prava iz zdravstvene zaštite, kao i drugih prava zbog neposjedovanja osobnih dokumenata, a neujednačena praksa prijave prebivališta na adresu centara to im dodatno otežava. Pri tome, istraživanje koje su provodile OCD pokazala su da većina beskućnika nema stomatologa. Ured ističe, citirajući istraživače, kako je važno da se beskućnicima omogući izdavanje osobne iskaznice „pod svaku cijenu“ jer bez nje osoba praktički ne postoji, ne može se zaposliti, ima problema s policijom te navode kako bi osobna iskaznica trebala biti povezana s osobom a ne mjestom stanovanja (adresom).

Literatura:

- Babić, Z. (2008). *Redistribucijski učinci sustava socijalnih transfera u Hrvatskoj (Redistribution effect of social transfers in Croatia)*. Revija za socijalnu politiku (Croatian J. of Social Policy), 15(2), 151-171.
- Bežovan, G., Šućur, Z., Babić, Z. (2021). *ESPN Thematic Report on Access to social protection for young people – Croatia*. European Social Policy Network (ESPN), Brussels: European Commission.
- Dragičević, T., Družić Ljubotina, O., Siromaštvo djece-posljedice i zaštitni činitelji. Pravnik : časopis za pravna i društvena pitanja, Vol. 56, br. 108, 2022., str. 102-140. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/411240>
- Kletečki Radović, M., Vejmelka, L., Družić Ljubotina, O. Učinak siromaštva na dobrobit i kvalitetu života obitelji iz perspektive djece. Ljetopis socijalnog rada, Vol. 24, br. 2, 2017., str. 199-242. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/284373>
- Rubil, I., Nguyen, N. T. V. (2021). 'Fiscal Policies, Inequality, and Poverty in Croatia'. The Institute of Economics, Zagreb. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/382575>
- Rubil, I., Stubbs, P., Zrinščak, S. Dječje siromaštvo i strategije nošenja sa siromaštvom kućanstava u Hrvatskoj: kvantitativno-kvalitativna studija. Privredna kretanja i ekonomska politika, Vol. 26, br. 2 (141), 2018., str. 59-116. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/294546>
- Državni zavod za statistiku (2022., 2021., 2020.). Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti.
- Izvješće pučke pravobraniteljice za 2022., <https://www.ombudsman.hr/hr/interaktivno-izvjesce-za-2022/>
- Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu u 2022., <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>
- Šućur, Z., Kletečki Radović, M., Družić Ljubotina, O., Babić, Z. Siromaštvo i dobrobit djece predškolske dobi u Republici Hrvatskoj. Zagreb: UNICEF, 2015. Dostupno na: https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2015/09/Publikacija_Siromastvo_Unicef_2015_online.pdf.